

مشاور حامد کرزی در گفت‌وگو با «شرق»:

روند زورگویی به مطبوعات رو به کاهش است

◀ سلیمان محمدی Kiosk.shargh@gmail.com

وقتی از وضعیت مطبوعات در افغانستان صحبت می‌شود، شاید اولین تصویر ذهن بیشترمان چندان تعریفی نداشته باشد. قانونی که آزادی مطبوعات و بیان را تضمین می‌کند، انتشار نشریه تنها با اعلام آن به وزارت مربوطه و وجود چند ده تلویزیون و چند صد روزنامه خصوصی، واقعیت‌هایی است که چه بسا در آن تصویر اولیه ذهن ما نباشد. با این همه گزارش‌ها از وضعیت خبرنگاران در افغانستان چندان مطلوب نمی‌نماید.

دکتر محمدهاشم عصمت‌اللهی استاد دانشکده روزنامه‌نگاری دانشگاه کابل و رئیس اتحادیه ملی روزنامه‌نگاران و خبرنگاران افغانستان همه این موارد را به غیرعادی بودن شرایط افغانستان مرتبط می‌داند و از عملکرد دولت و قانون مطبوعات راضی است.

البته او جزء تیم مشاوران حامد کرزی رئیس‌جمهور افغانستان است و ممکن است این مساله در دیدگاه او تأثیر گذاشته باشد، هر چند نباید نادیده گرفت که بیشتر گزارش‌ها هم به برخورد نهادهای قدرت خارج از دولت با رسانه‌ها اعتراض می‌کنند.

عصمت‌اللهی می‌گوید قانون مطبوعات‌شان مترقی است اما باز هم بناس‌ت آن را بازیابی کنند.

– آقای دکتر قانون مطبوعات افغانستان را چطور ارزیابی می‌کنید، از نظر شما یک قانون مترقی و پیشرفته یا به‌روز نشده است؟

قانون رسانه‌های همگانی افغانستان یکی از متن‌های بسیار مهم و ارزشمند کشور ماست که در مقایسه با قوانین گذشته تفاوت‌های اساسی دارد. این قانون آزادی وسایل ارتباط جمعی و آزادی بیان را به طور کامل تضمین کرده است. کسانی که متقاضی تأسیس یک رسانه باشند، کافی است نام رسانه، صاحب امتیاز، مدیرمسوول و محتوای نشریات خود را مطابق

گزارش‌های اخبار بین‌المللی

جنین دی حیوانی

گواهی شهود

ترجمه منتشرنشده کتاب «گزارش اخبار بین‌المللی» راه‌رفته‌در یورپی کیوسک‌بخوانید.

مقدمه – جان آون

درونیامیه اصلی کتاب بر این عقیده استوار است که گزارش شخص حاضر در ماجرا اصل و اساس روزنامه‌نگاری بین‌المللی به حساب می‌آید. «دیوید هالبر اِشتام» فقید روزنامه‌نگاری است که شهرت خبرنگاری‌اش را در اوایل دهه ۱۹۶۰ به دلیل گزارش‌های سرخ‌خانه‌ای که برای روزنامه نیویورک تایمز از ویتنام تهیه می‌کرد، به دست آورد. وی در ستایش و تمجید از فعالیت‌های آسوشیتدپرس به خبرنگاران در کتاب «اخبار داغ» (ص ۱۶، چاپ ۲۰۰۷) چنین می‌گوید: «خبرگزاری آسوشیتدپرس چگونه جنگ، صلح و اخباری از این دست را پوشش داده است؟ به نظر من خبرنگاری به طور کلی یعنی اعزام خبرنگاران خوب به مکان‌های دشوار و خطرناک که قرار است عنقریب به امکانه مهمی تبدیل شوند اما نام این عده هنوز آنچنان شهرت نیافته تا نقل مجالس شده باشند. و این عده قرار است تحت لوای خبرنگار رخدادهای خبری را به معنی اخص آن گزارش کنند نه مانند اغلب اخباری که امروزه با آنها برخورد می‌کنیم و انعکاس آنها آنچنان دیر صورت می‌گیرد که دیگر اهمیت خود را از دست داده‌اند...

این گروه از خبرنگاران آنچنان رفتار می‌کنند که معمولاً دیر به سر واقعه برسند و مقداری هم زود از موقعیت خارج شوند.

آل گور در کنسرت راک جهانی در ماه جولای سال ۲۰۰۷ به مناسبت بزرگداشت روز «زمین زنده و باطراوت» از دغدغه‌هایش چنین یاد می‌کند: ما در دنیای رسانه‌های جهانی زندگی می‌کنیم که اگر آدمی آن را برگزیند، آنچنان قابلیتِ دارد که ما را به تکنولوژی‌های خیره‌کننده مرتبط می‌سازد و از ظرفیت نفوذی خاصی در انسان‌ها برخوردار است که به ما القا می‌کند که

سال پنجم ■ شماره ۱۱۰۹ ■ چهارشنبه ۱۹ آبان ۱۳۸۹

Kiosk.shargh@gmail.com

کیوسک ۱۵

دامه دارد اما نباید فراموش کرد که افغانستان وضعیت غیرعادی دارد. و دولت همواره تأکید می‌کند تا وضعیت امنیتی روزنامه‌نگاران بهتر و خوب‌تر شود.

– برخی از خبرنگاران اعتراض می‌کنند که چندی است که حمایت دولت افغانستان از خبرنگاران کم شده است، به نظر شما دلیل این مساله چیست؟

دولت افغانستان به ویژه رئیس‌جمهور و وزارت اطلاعات و فرهنگ همواره مدافع رسانه‌های آزاد و مستقل بوده و از روزنامه‌نگاران حمایت می‌کنند.

فقط در چند مورد، اخیراً رئیس‌جمهور از عملکرد تلویزیون «مروز» به دلیل پخش برنامه‌های تفرقه‌افکنانه مذهبی و زبانی آن، به شدت انتقاد کرد و دستور داد از پخش تلویزیون امروز جلوگیری شود.

– طبیعی است که شرایط جنگی و ناامن اثراتی بر فعالیت‌های مطبوعاتی دارد.

حاکم بودن این وضعیت در افغانستان تا چه حد به محدود شدن روزنامه‌نگاران انجامیده است؟

روزنامه‌نگاران و در مجموع رسانه‌های کشور تحت تأثیر شرایط جنگی و ناامنی نه‌تنها فعالیت‌شان محدود نشده که از رشد قابل ملاحظه‌ای هم برخوردار هستند.

– مرجع برخورد و قضاوت درباره خبرنگاران در افغانستان کجاست؟

مرجع رسیدگی به تخلفات رسانه‌ای کمیسیون بررسی تخلفات رسانه‌ای است که متشکل از روزنامه‌نگاران، حقوقدانان، اساتید دانشکده روزنامه‌نگاری، نماینده وزارت عدلیه، نماینده جامعه مدنی و... به ریاست وزیر اطلاعات و فرهنگ است.اما برای دفاع از حقوق روزنامه‌نگاران چهار اتحادیه روزنامه‌نگاری وجود دارد که هم در بالا بردن دانش حرفه‌ای روزنامه‌نگاران و هم در دفاع از حقوق روزنامه‌نگاران و رسانه‌ها

ترجمه:علیرضا باستانی.....▶

تعقیب و بازداشت قرر نمی‌گیرند. فتح باب این کتاب با داستان واقعی زندگی خبرنگاری برجسته آغاز می‌شود که عنوان گزارش خود را «گواهی شهود» گذاشته است. پیش از آنکه درباره مقوله‌ها و موضوعات مهم در ارتباط با خبرنگاری و رسانه‌های امروز و فردا به بحث بنشینیم، ابتدا شایسته دیدیم به نقش و مسوولیت خانم گزارشگر مورد نظر در این بخش بپردازیم. خانم «جنین دی حیوانی» خبرنگار آمریکایی جلای وطن کرده‌ای است که حضور در خط مقدم جبهه‌های جنگ متعددی را پس از فروپاشی دیوار برلین در سال ۱۹۸۹ در کارنامه خود دارد. وی و بسیاری از هم‌نسل‌های او جنگ‌های شبه‌جزیره بالکان ابتدا در بوسنی و سپس در کوزوو، انتفاضه فلسطین، جنگ روسیه با مبارزان چین و جنگ‌های مختلف داخلی در کشورهای آفریقایی را در تاریخ ثبت کرده‌اند. کارنامه او با پوشش خبری افغانستان، عراق، تی‌مور شرقی، اندونزی سنگین‌تر است. جنین دی حیوانی وظایف بسیار خطرناکی را بر عهده داشته است. به عنوان «خبر همان کنش است» (۱۹۹۸) مشعل ونیتی‌فر (نمایشگاه پوچی vanity fair magazine) شده.

منابع:.....

۱- خبرگزاری آسوشیتدپرس (۲۰۰۷)
اخبار فوری: خبرگزاری آسوشیتدپرس چگونه اخبار مربوط به جنگ و صلح و موارد دیگر را پوشش داده است، انتشارات مهندسی پرینستون

۲- همیلی (۱۹۹۸)، «اخبار همان کنش است»: خبرنگاری در پایان قرن بیستم، انتشارات بلنتاین
۳- انستیتوی سلامت اخبار بین‌المللی (۲۰۰۷)، «خبر پیغام‌آوران»: گزارشی پیرامون تحقیقات جهانی توسط موسسه سلامت اخبار بین‌المللی به حمایت از خبرنگاران (INSI)

گیر افتادن در دام خودساخته

مصاحبه یکی از روش‌های کسب اطلاعات در روزنامه‌هاست. از این روش می‌توان برای نوشتن خبر، گزارش یا گفت‌وگو استفاده کرد. می‌توان با یک شخص مسوول مصاحبه کرد و از گفته‌هایش برای نوشتن خبر بهره برد، می‌توان با فردی معمولی صحبت کرد و گفته‌هایش را در یک گزارش به شکل نقل قول به کار برد و نیز می‌توان با هنرمندی یا نویسند‌های یا سیاستمداری مصاحبه کرد و گفته‌ها را به صورت گفت‌وگو یا گزارش مصاحبه در روزنامه چاپ کرد. در اغلب مواردی که مصاحبه به صورت سوال و جواب یا گزارش مصاحبه چاپ می‌شود، مصاحبه‌شونده شخصی معروف یا وابسته به شخصی معروف است. می‌بینیم غالباً ارزش خبری شهرت یکی از ارزش‌هایی است که مصاحبه‌گر را به سوی فرد خاصی می‌کشاند. مصاحبه‌گران معمولاً برای تهیه گزارش یا گفت‌وگو، علاوه بر نقل قول از آدم‌های معمولی، به دنبال مشاهیر هستند. اما این شهرت از کجا می‌آید؟ آیا فرد به خودی خود این شهرت را داشته است یا اینکه رسانه‌ها به تدریج برای او شهرتی درست کرده‌اند؟ گاهی یک اتفاق باعث مشهور شدن فردی می‌شود، مثل معدنچیان شیلیایی که در اعماق زمین گیر افتاده‌اند و رسانه‌ها را به سوی خود جلب کرده‌اند. گاهی نیز توانایی‌های افراد به آنها شهرت می‌بخشد، مانند استفن هاو‌کینگ فیزیکدان. در هر دو صورت، منبع شهرت آنها توجه رسانه‌ها به آنان است. حال فرض کنیم تا به حال کسی در رسانه‌ها مطرح نبوده و اولین بار در رسانه‌ها ظاهر می‌شود. در اولین ظهور رسانه‌ای احتمالاً فرد با اشتیاق با خبرنگار مصاحبه می‌کند. خبرنگاران دیگر رسانه‌ها که این مصاحبه را می‌بینند، مصاحبه‌شونده را به خاطر می‌سپارند و اگر فرد دارای جذابیت رسانه‌ای باشد، سراغش خواهند رفت. به تدریج حضور این فرد- معدنچی شیلیایی یا هاو‌کینگ- در رسانه‌ها افزایش می‌یابد و تبدیل به چهره‌ای رسانه‌ای می‌شود. به تدریج از مرحله‌ای به بعد، فرد رسانه‌ای‌شده برای مصاحبه با رسانه‌ها، به دلیل نبود وقت یا کنترل شخصیت رسانه‌ای‌اش دست به انتخاب می‌زند. اوست که مصاحبه‌کنندگان را انتخاب می‌کند و نمایندگان بسیاری از رسانه‌ها که خود سازنده شهرت فرد شده‌اند، باید او را به مصاحبه کردن راضی کنند. عملاً می‌بینیم که رسانه‌ها افراد گمانی‌را دستچین می‌کنند و آنان را به شهرت می‌رسانند اما پس از چندی به این شهرت وابسته می‌شوند. آنها که زمانی سوار بر مصاحبه‌شونده بوده‌اند، اسیر او می‌شوند. در روزنامه‌نگاری ایران هم این اتفاق گریزنادپذیر رخ می‌دهد. وقتی مصاحبه انجام می‌شود، از شهرت مصاحبه‌شونده استفاده می‌کنند و وقتی مصاحبه انجام نمی‌شود، گیر می‌افتند. ذات طبیعی شهرت چنین ایجاب می‌کند اما وقتی کار وضعی غیرطبیعی به خود می‌گیرد که به مصاحبه با متخصصان هم کشیده شود. هنگامی که روزنامه‌نگاری بدون اینکه بخواهد از ارزش خبری شهرت استفاده کند، به دنبال یک جامعه‌شناس، روانشناس، فیزیکدان، مکانیک یا آشپز می‌گردد تا با او مصاحبه و حقیقتی را دریافت کند، به سراغ افراد معدودی می‌رود که بارها با آنها مصاحبه شده است، تبدیل به چهره‌ای رسانه‌ای شده‌اند و در نتیجه به راحتی مصاحبه نمی‌کنند. در حالی که یک مکانیک، آشپز یا جامعه‌شناس کمتر شناخته‌شده هم می‌تواند به سوالات تخصصی آنان پاسخ دهد. در این صورت روزنامه‌نگاران در دام خودساخته خود می‌افتند.

همچنین حوالی

تکرار اطلاعات در خبر

تیترو:
دو مامور پلیس در حادثهٔ سعادت‌آباد بازداشت شدند
خبر:
دو مامور خاطی در حادثهٔ سعادت‌آباد به دلیل سهل‌انگاری توسط مرجع قضایی دستگیر شده‌اند.

به گزارش فارس، ۲ مامور خاطی در حادثهٔ سعادت‌آباد به دلیل سهل‌انگاری توسط مرجع قضایی دستگیر شده‌اند. این دو مامور برای تکمیل پرونده و تحقیقات بیشتر به دلیل سهل‌انگاری در مرگ جوانی که بر اثر چاقوکشی در میدان کاج سعادت‌آباد کشته شد، بازداشت شده‌اند. این دو مامور به دلیل سهل‌انگاری و تعلل در جلوگیری از مرگ متهم شناخته شده‌اند.

تقد:

۱- در این متن که شامل چهار پاراگراف است در هر پاراگراف، عبارت دو مامور تکرار شده است.

۲- شبویه درست‌نویسی رعایت نشده است. یک بار نوشته شده دو مامور و بار دیگر نوشته شده ۲ مامور.

۳- نامی هر چند به اختصار از این دو مامور یا درجه‌نظامی‌شان برده نشده است.

۴- کلمات تکراری در این خبر زیاد است. به عنوان مثال عبارت «به دلیل سهل‌انگاری» در هر چهار پاراگراف تکرار شده است.

۵- سهل‌انگاری جرمی است که مرجع قضایی اعلام کرده یا برداشت خبرنگار بوده است؟

۶- خبرنگار منبعش را معرفی نکرده. این خبر را روابط عمومی مرجعی اعلام کرده است. شخص مطلع به فارس گفته و...

۷- این حادثه چه زمانی اتفاق افتاده؟ چرا اتفاق افتاده؟ کی این دو نفر دستگیر شدند؟ اینها عناصر خبری است که پاسخ داده نشده است.

۸- چهار پاراگراف این خبر را می‌توان تنها در یک پاراگراف نوشت. به عبارت دیگر، این چهار پاراگراف تنها با جابه‌جایی چند کلمه، یکدیگر را تکرار کرده‌اند. هر پاراگراف خبر باید شامل اطلاعات تازه‌ای باشد، به گونه‌ای که با پرسش دادن به عناصر خبری، هم خبر خوب منسجم بدهد. استفاده از اطلاعات تکراری در چهار پاراگراف خبر، هم مخاطب را خسته می‌کند و هم پرسش‌های او را بدون پاسخ می‌گذارد.

۹- نداشتن پیشینه در خبر، آن را به خبری ضعیف تبدیل کرده است.

http://www.newsbaan.com

◀ **اگر جهان رسانه** ▶

قانون مترقی، اتحادیه عاجز

در زمان حاکمیت طالبان (۱۳۸۰- ۱۳۷۵) فعالیت‌های رسانه‌ای در افغانستان ممنوع بود و با فروپاشی رژیم طالبان، اداره موقت افغانستان براساس قانون مطبوعات سال ۱۳۴۶ فعالیت‌های رسانه‌ای را آزاد اعلام کرد. به گزارش بی‌بی‌سی این قانون تا به حال سه بار بازنگری شده و بر اساس آن صدها رسانه چاپی، ده‌ها شبکه تلویزیونی و رادیویی خصوصی در کشور فعالیت دارد.

دولت افغانستان آزادی مطبوعات را یکی از دستاوردهای عمده خود می‌داند، اما سازمان دیدبان رسانه‌ها در گزارشی گفته کار رسانه‌ای پس از سال ۱۳۸۵، زمانی که دولت منتخب در افغانستان بر سر کار بوده، با «چالش‌های خطرناکی» مواجه بوده است. این سازمان در گزارش خود گفته است در پنج سال اخیر هیچ سالی نبوده که «چند خبرنگار داخلی یا خارجی به دلیل کار رسانه‌ای و اطلاع‌رسانی کشته نشده باشند». دیدبان رسانه‌ها انتقاد کرده که نهادهای قضایی در افغانستان پرونده‌های مرتبط با خشونت با روزنامه‌نگاران را «مسکوت» گذاشته و تا به حال حتی یک نفر هم به اتهام دست داشتن در این خشونت‌ها، حتی قتل خبرنگاران به دادگاه کشانده نشده است. گزارش دیدبان رسانه‌ها، اتحادیه‌های صنفی خبرنگاران را در قبال حمایت از خبرنگاران و حقوق آنها هم «عاجز» خوانده است. بر اساس این گزارش، خبرنگاران در افغانستان خود را «بدون حمایت‌کننده» می‌دانند. البته ناشر این گزارش افزوده کار رسانه‌ای در افغانستان با چالش‌ها همچنان ادامه دارد و این نشانه‌ای از علاقه خبرنگاران به حرفه‌شان و «توپی‌دهنده آینده روشن رسانه‌های آزاد» است.

دیدبان رسانه‌ها پیش از این گزارش‌های سالانه خود را در خصوص خشونت با روزنامه‌نگاران در افغانستان منتشر می‌کرد، اما این بار اقدام به انتشار گزارش ۱۰ ساله خشونت با روزنامه‌نگاران کرده است. این نخستین گزارش ۱۰ ساله در همین زمینه است.